

دوم سپتمبر ۲۰۱۲

داکتر عبدالرحمن زمانی

اصلاحات امانی علت اغتشاش یا قربانی اغتشاش؟

(قسمت ۲)

ابعاد و ساحات مختلف برنامه های اصلاحات

اصلاحات امور سیاسی و اداری

فلسفه اداری غازی امان الله خان استوار بر دوستی، محبت و وفاداری با رعیتش بود. او برای تأمین وحدت ملی بر محور حقوق مساوی مردم در برابر قانون، و انکشاف سیاسی مملکت، اولین قانون اساسی کشور را بنام «نظامنامه اساسی دولت علیه افغانستان» تسوید و به تاریخ ۲۰ حمل ۱۳۲۲ شمسی (مطابق با ۱۱ ماه اپریل ۱۹۲۲ م) به تصویب ۸۷۲ نفر از ارکان دولت و سران قبایل حاضر در لویه جرگه جلال آباد رساند. مطابق به ماده شانزدهم قانون اساسی «تمام اتباع افغانستان برطبق شریعت و قوانین دولت از حقوق و وجایب مساوی برخوردار بودند».

غازی امان الله خان معتقد بود که با وضع یک قانون لیبرال و عاری از تعصبات، تهیه قوانین و نظامنامه های امور اداری، تشکیل دستگاه پارلمانی و تفکیک قوای سه گانه مقننه، اجرائیه و قضائیه، حاکمیت قانون را نافذ و یک دولت مرکزی را ایجاد کند، تا زمینه ساز وحدت و یکپارچگی سیاسی ملت، قبولی مسؤلیت های مدنی و تغییرات مثبت اجتماعی باشد. او معتقد بود که «هندو، هزاره، شیعه، سنی، احمدزائی، پوپل زائی نداریم، بلکه همه یک ملت هستیم و آن افغان».

ترتیب تشکیلات حکومت مرکزی و وزارت خانه ها، ترتیب تشکیلات اداری و تقسیمات ملکی افغانستان به ۹ واحد اداری (پنج ولایت بزرگ و چهار حکومت اعلی)، وضع قانون اخذ تذکره برای تثبیت هویت تمام افراد مملکت، قانون تأسیس مجالس اداری ولایات، پیشنهاد تأسیس حزب سیاسی بنام حزب آزادی (فرقه استقلال و تجدد)، تشکیل لویه جرگه ها (مجالس کبیر) و شورا های مشورتی و دولتی، استواری و توسعه روابط سیاسی و انعقاد معاهدات با کشور های بزرگ اروپائی و آسیائی (مثل انگلستان، ایتالیا، آلمان، اتحاد شوروی، فرانسه، ترکیه، و ایران)، خریدن زمین برای سفارتخانه های افغانی در خارج، لغو امتیازات مالی و پولی درباریان و وابستگان شان، وضع قانون تقاعد مأمورین، تعیین شکل بیرق و تبدیل رنگ آن از رنگ سیاه به سه رنگ سیاه، سرخ و سبز درین اصلاحات شامل بودند.

اولین قانون اساسی کشور حاوی آزادی هائی بود که افغانها در سابق هیچ گاهی از آن برخوردار نبودند. لغو اسارت و بردگی و خرید و فروش کنیز و غلام، مصئونیت آزادی های فردی از هرگونه تعرض و مداخلت، آزادی شغل و پیشه و تدریس، تساوی حقوق اتباع، منع شکنجه و زجر، مصئونیت مسکن، منع مصادره دارائی و تالاشی غیر قانونی، ممنوعیت کار اجباری و بیگار، آزادی مطبوعات و نشرات، محاکمات علنی در محاکم عدلیه، مصئونیت مکاتیب و مراسلات از تجسس، و ضمانت عدالت از مأمورین دولت شامل آزادی های نظامنامه اساسی بود.

شاه امان الله غازی برای از بین بردن خود سری ها و بی قانونی ها در مملکت، عدم احساس مسؤلیت و بیگانه گی ملت در برابر دولت، و ایجاد یک دولت متکی به قانون، ادارات مسؤل در برابر قوانین و ایجاد یک سیستم منظم و عصری اداری کوشید دولت و ملت را بهم پیوند دهد. برای اولین بار یک دستگاه اداری فعال و پایدار را در مملکت تأسیس کرد. هدف اساسی در بنیانگذاری یک دستگاه اداری مکمل، قیام روابط مستقیم بین حکومت و ملت بود.

برخی از قوانین (نظامنامه های) عصر امان الله خان که در مسیر اصلاحات مختلفه ترتیب و نشر گردید، قرار ذیل اند:

نظامنامه (پروگرام) مکاتب رشديه

نظامنامه (پروگرام) مکتب زراعت

نظامنامه آذوقه

د پانو شمیره: له 1 تر 7

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټينگه کړئ maqalat@afghan-german.de

پاڼه: دليکني د ليکنيزي بني پازوالي د ليکوال په غاړه ده، هيله من يو خپله ليکنه له راليرلو مخکي په خير و لولئ

نظامنامه ابنیه شهر دارالامان

نظامنامه اجراءات تصفيه محاسبه ماضيه

نظامنامه اخذ رسوم گمرک

نظامنامه اداره مجلس (اعلان نامه)

نظامنامه اداره مجلس لوی جرگه

نظامنامه اساسی دولت عليه افغانستان (قانون اساسی)

نظامنامه اساسی وزارت جلیله معارف

نظامنامه اساسیه جمعیت طیاره افغانستان

نظامنامه استغای مامورین ملکی

نظامنامه اصول محاکمات جزائیة مامورین

نظامنامه البسه عسکری

نظامنامه انتخابات مجلس شورای ملی

نظامنامه بلدیة

نظامنامه بودجه عمومی

نظامنامه پروگرام دارالمعلمین ها و دارالمعلمات مرکز

نظامنامه تخفیف عبارات القاب

نظامنامه تذکره نفوس و اصول پاسپورت و قانون تابعیت

نظامنامه تربیه اطفال یتیم

نظامنامه تشکیلات اساسیه افغانستان

نظامنامه تشویقیه صنایع دولت عليه افغانستان

نظامنامه تعلیقات دولت

نظامنامه تعلیمات تفریق وظایف حکام و مامورین مربوط آن

نظامنامه تعلیمات فنی و انجینری

نظامنامه تعلیمگاه آمران و ضابطان افغانستان

نظامنامه تعمیرات پغمان

نظامنامه تعمیرات دولت

نظامنامه تعمیرات لغمان

نظامنامه تفریق وظایف داخل قطعات و دائره لوازم فرقه ها و قول اردو و وزارت جلیله حربیه

نظامنامه تقاوی تجاریه

نظامنامه تقسیمات ملکیه افغانستان

نظامنامه توقیف خانه ها و محبوس خانه ها

د پانو شمیره: له 2 تر 7

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de

یادونه: دلیکني د لیکنيزي بني پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله ليکنه له راليرلو مخکي په خير و لولئ

- نظامنامه جزای عمومی
- نظامنامه حاضری مامورین
- نظامنامه خدمات داخلیه عسکریه
- نظامنامه خزانه جات دولت
- نظامنامه داک خانه (خدمات پستی)
- نظامنامه رتبه های عسکری دولت مستقله افغانستان
- نظامنامه رخصتی مامورین
- نظامنامه رساله طرز تحریر وثایق شرعیه
- نظامنامه زراعت للمی (زراعت در زمین های بی آب)
- نظامنامه شرکت عمران
- نظامنامه فرقه استقلال و تجدد
- نظامنامه فروش املاک سرکاری
- نظامنامه فروش اموال تحویلخانه های سرکاری
- نظامنامه قونسلگری دولت علیه افغانستان
- نظامنامه کارگزاری مالیه
- نظامنامه کلوپ سیاه و سرخ و سبز
- نظامنامه لایحه اداره مساکین
- نظامنامه لایحه تطبیق رتبه های جدید و عتیقه عسکری
- نظامنامه مالیه
- نظامنامه ماموریت وکیل التجاره
- نظامنامه محاکم شرعیه در باب جرائم
- نظامنامه محصول مال مواشی
- نظامنامه محکمه شرعیه در باب معاملات تجارتی
- نظامنامه مدیریت محاسبه وزارت جلیله خارجه
- نظامنامه مدیریت و دفتر اوراق و مدیریت مکتوب
- نظامنامه مدیریت های مامورین وزارت
- نظامنامه مراسم تعزیه داری
- نظامنامه مطبوعات
- نظامنامه مفردات پروگرام مکتب معماری
- نظامنامه مقیاسات
- نظامنامه مکاتب خانگی

د پانو شمیره: له 3 تر 7

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
پادونه: دلینکني د لیکنيزي بني پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله لیکنه له رالیولو مخکي په خیر و لولئ

نظامنامه مکتب خورد ضابطان افغانستان

نظامنامه مهاجرین

نظامنامه ناقلین به سمت قطغن

نظامنامه نشانات معارف

نظامنامه نشانهای دیشان دولت علیه مستقلة افغانستان

نظامنامه نکاح، عروسی، ختنه سوری

نظامنامه نهررزاق قسمت شمال

نظامنامه وزارت جلیله حریبه

نظامنامه وظایف مامورین زراعت مربوط وزارت تجارت

نظامنامه وظایف مستوفیان و سر رشته داران اعلی و

مامورین ماتحت شان

نظامنامه هدایات صورت فیصله قتل و حبس دوام که در

محاکم عدلیه آینده بر وفق آن فیصله تحریر شود.

اصلاحات امور قضائی

برای اولین بار اساس سیستم مستقل قضائی در عصر غازی

امان الله خان گذاشته شد. تاسیس محاکم مراتب سه گانه و

تدوین و تطبیق قوانین عصری مدنی، جزائی و تجارتي از

جمله اصلاحات سیستم قضائی بودند. قابل یادآوریست که نبودن قضات آشنا با قوانین عصری مانع پیشرفت این برنامه گردید. غازی امان الله خان مجبور بود تا تربیه قضات عصری از قضات و مفتی هائیکه به قانون شریعت آشنا بودند، استفاده کند. افغانها از تحولات و اصلاحات وارده در سیستم قضائی خوشنود بوده استقبال نیک نمودند، اما این قوانین جدید از عایدات و رشوه ستانی قضات و مفتی ها کاست، و از همین سبب با مخالفت آنها روبرو شد.

اصلاحات امور فرهنگی

در عصر غازی امان الله خان مطبوعات توسعه قابل ملاحظه نمود. پالیسی عمده نشرات و مطبوعات دوره امانی بر

محور استقلال سیاسی، وطن دوستی و ملت دوستی، اتحاد و اصلاحات می چرخید. نظامنامه مطبوعات راه نشرات آزاد

و بی سانسور را باز نموده، در مرکز و ولایات زمینه نشر و پخش جراید و مجلات متعدد را آماده ساخت.

از جمله نشرات آن دوره میتوان از جراید و مجلات آتی نام برد:

آیینة عرفان

ابلاغ

اتحاد خان آباد

اتحاد مشرقی

اتفاق اسلام

اردو

ارشاد النسوان

اسلام

د پانوی شمیره: له 4 تر 7

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de

یادونه: دلیکنی د لیکنیزې بنی پازوالی د لیکوال په غاړه ده، هیله من یو خپله لیکنه له رالیولو مخکې په خیر و لولی

افغان
الغازی
امان افغان
انیس
بیدار
پشتون ژغ
ثروت
جریده مکتب
حقیقت
سناره افغان
سراج اطفال
طلوع افغان
عسکری
مجموعه صحیه
معرف معارف
نسیم سحر
نوروز

تاسیس مکاتب صنایع، رسامی، فلمبرداری، نجاری، معماری، زراعت و تعمیر سالون تیاتر در پغمان، آغاز حفریات آثار باستانی توسط فرانسوی ها، تاسیس موزیم و کتابخانه های عمومی نیز شامل تحولات ثقافتی این دوره شمرده میشوند.

اصلاحات امور تعلیم و تربیه

تاسیس مکاتب متعدد بشمول مکاتب تلگراف، دارالعلوم عربی، رشديه مستورات، رشديه جلال آباد، رشديه قندهار، رشديه هرات، رشديه مزارشريف، رشديه قطعن، تدبير منزل زنانه، مکتب طبیه و بیشتر از ۳۲۲ باب مکاتب ابتدائیه در تمام ولایات کشور، تدریس مضامین عصری نخست توسط معلمین هندی و بعد از آن توسط معلمین فرانسوی، تعلیم اجباری ابتدائی، تاسیس کورس های سواد آموزی اولاً بمنظور آموختن سواد و بعداً برای فراگرفتن مضامین دینی و مضامین عصری (که خود امان الله خان شخصاً در بعضی ازین کورس ها درس میداد)، تاسیس مکتب اصول تحریر برای مامورین محاسبه و اداری، تاسیس مکتب حکام برای آموزش حکام و مامورین پائین رتبه، مکتب اصول دفتری برای تربیه مامورین مالیه، تدریس لسان های فرانسوی، آلمانی و انگلیسی در مکاتب امانیه (استقلال)، امانی (نجات) و غازی، استخدام معلمین سیار برای کوچی ها، تاسیس پشتو تولنه (اکادمی پشتو)، تاسیس انجمن حمایت از نسوان، تاسیس اکادمی پولیس، تاسیس دو مکتب دختر ها (که یکی توسط ملکه ثریا و دیگری توسط مادرش واریسی میشد)، اعزام یکتعداد دختران جهت تحصیل به ترکیه، و فرستادن یکتعداد پسران برای تحصیلات عالی به فرانسه و آلمان از جمله تحولات امور معارف این دوره بشمار میرود.

تعداد مجموعی شاگردان معارف تا سال ۱۹۲۷ بالغ بر (پنجاه و یک هزار نفر) گردید. در لیسه ها و مکاتب رشدی و مسلکی (بدون از مدرسه نظامی) بیش از سه هزار نفر مشغول تحصیل بودند، مطبوعه معارف فعال و بیش از ۱۳۳ جلد

د پانو شمیره: له 5 تر 7

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینگه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکنی د لیکنیزی بنی پازوالی د لیکوال په غاړه ده، هیله من یو خپله لیکنه له رالیولو مخکې په څیر و لولئ

کتاب درسی به تعداد ۶۹۳۵۷۵ از طرف وزارت معارف طبع گردید، و صدها معلم تربیه و به جامعه تقدیم شد و ده ها آموزگار خارجی از کشور های ایتالیا، فرانسه، آلمان، ترکیه، سوئیس و غیره استخدام شدند.

اصلاحات امور مالی و اقتصادی

تشکیل سیستم جدید و بهتر جمع آوری مالیات، تبدیل مالیات جنسی به مالیات نقدی، روی کار کردن سیستم پرداخت مالیات مستقیم، لغو مالیات ناگهانی و غیر معقول مثل سرچربی بی بی، تدوین محصول جدید گمرکی برای تشویق واردات و صادرات، لغو مالیات داخلی برای انکشاف تجارت داخلی و خارجی، ترتیب احصائیه حیوانات برای جمع آوری مالیات مویشی، سروی اراضی برای جمع آوری بهتر مالیات، در آوردن محاسبات دولتی بشکل عصری، بمیان آوردن واحد جدید پولی بنام افغانی، اولین چاپ بانک نوت، تاسیس بانک ملی، تعیین بودجه سالانه و تنظیم عواید و مصارف دوایر دولتی، توسعه تلفون و تلگراف، ساختن جاده های جدید و ترمیم سرکهای قدیم، اصلاح خدمات پستی، افتتاح اولین پروگرام هوانوردی ملکی، تعمیر یکتعداد پلها، روی دست گرفتن سیستم آبرسانی، بهره برداری از معدن ذغال سنگ رخام، پیشنهاد و قراردادهای سروی و استخراج معادن، تشویق تجارت و قانون حمایت از حقوق تاجران، تشویق زارعین و سهم گرفتن در نمایشات زراعتی، فعالیت اولین شرکت سهامی، پروگرام توسعه جنگلات، افتتاح اولین مکتب زراعت و وزارت زراعت، ایجاد محاکم خاص تجارتي، تاسیس شرکت های مختلف و متنوع تجارتي مانند شرکت ادویه، شرکت ثمر، شرکت اتحاد موترداران، شرکت برق، شرکت های قالین و قره قل و ده ها شرکت دیگر، وارد کردن و بکار انداختن فابریکه های متعدد تولیدی و صنعتی مانند گوگرد سازی، سمنت سازی، چرمگری، باروت سازی، ترمیم موتر، صابون سازی، نخ تابی، پارچه باقی، پشمینه بافی، نجاری، یخ سازی، روغن کشی، اسلحه سازی و غیره، تاسیس ستیشن های تولید برق در شهر کابل، پغمان، قندهار و جلال آباد، تمدید اولین خط آهن از ماشین خانه (دهمزننگ) الی دارالامان، بمیان آوردن اداره جنگلات جنوبی و مؤسسات نسل گیری اسپ و پبله وری و غیره، طرح و پیاده نمودن پلان توری و بکار اندازی دستگاه های دکمه سازی، قندسازی، پروسس لبنیات و حفظ میوه، برقراری خط پست هوایی بین کابل و ولایات بزرگ کشور و نیز بین کابل و کشور های خارجی مانند ترکیه، ایران، هند و شوروی، چاپ و استفاده از اولین تکت پستی "افغانستان، تکمیل بند آب غازی و بند سراج غزنی و غیره از جمله دست آورد های اقتصادی پیشوای انقلابی افغانستان، غازی امان الله خان بود، که مرامش تعمیر بنیوی و اساسی افغانستان بوده، آرزو داشت تحول اساسی و بنیادی را در افغانستان وارد کند.

اصلاحات امور نظامی

ترتیب تشکیلات جدید اکادمی نظامی و ورود استادان خارجی که اکثر شان ترک ها بودند، تشکیل قطعه نمونه تحت قیادت استادان ترک، تشکیل قوای هوایی (مشمول بر ۱۱ طیاره)، اعزام ۶۵ شاگرد به روسیه و فرانسه و ایتالیا درین رشته، تاسیس تعلیمگاه های مختلفه مسلکی، فرستادن شاگردان برای تحصیل رشته های نظامی به اتحاد شوروی و ترکیه، تعلیم سواد آموزی در اردو، تقویه فابریکه حربی کابل، توری مهمات جنگی بشمول توپ های دافع هوا، و موتر های زره پوش از خارج در ریفورم های نظامی شامل بودند.

اصلاحات امور اجتماعی

تاسیس شفاخانه های ملکی و نظامی، آغاز فعالیت زایشگاه، تاسیس انجمن سره میاشت (هلال احمر)، آغاز فعالیت سناتوریم بیگتوت پغمان، تاسیس دارالمجانین و یتیم خانه ها، آوردن آب آشامیدنی از پغمان به کابل درین جمله شامل بودند.

دانشمند افغان، پیکار پامیر میگوید که «باساس غبن و ستمگری، عدم برنامه های اصلاحی و آموزشی، دامن زدن به موهومات و ظلمت گستری شاهان و امیران ماضی، کوهی از مشکلات ناشی از عقبمانی ها و موانع اجتماعی پیش پای اعلیحضرت امان الله خان و دولت نو بنیاد وی قرار گرفته بود و چون شاه آرزومند اصلاح جامعه و رفع عقبمانی های اجتماعی بود و نظر به فطرت نیک و نیات خیر خواهانه ی خویش نمیتوانست آنهمه سیاهی و موانع اجتماعی را بنگرد و بی تفاوت بر اورنگ قدرت در ارگ شاهی بنشیند. بنابراین، خود را ناگزیر میدانست موازی با اقدامات و طرح برنامه های اقتصادی (باساس اندیشه های مشروطه خواهی و تعهدش در قبال آیین انسانی این جنبش)، در بخش امور اجتماعی نیز کار و تلاش بعمل آورد. پس، طبعاً اصلاحات اجتماعی وی درگوشه های رسوم، عادات، تمایلات فردی و سنت های دیر پای درون جامعه نیز تداخل مینمود. مثلاً، شاه میدید که اتباع وی هر کدام (حد متوسط) پنج متر پارچه را که

د پانوی شمیره: له 6 تر 7

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de

یادونه: دلیکنی دلیکنیزی بنی پازوالی د لیکوال په غاړه ده، هیله من یو خپله لیکنه له رالیولو مخکې په خیر و لولی

عمدتاً از خارج وارد می‌شود، بحیث دستار به دور سر خویش می‌پیچاند و هرگاه تخمین شود که در آن روزگار، ده میلیون نفر دستار پنج متره به سر می‌کرده‌اند، جمعاً پنجاه میلیون متر پارچه ی نخ‌ی یا سندی در سال، تنها بخاطر رعایت داشتن دستار به مصرف می‌رسید که نه تنها از رهگذر اقتصادی ضربه ی بزرگی محسوب می‌شد، بلکه از نظر حفظ و نگهداری، شست و شو و فعالیت های روز مره ی اقتصادی – اجتماعی نیز خالی از اشکالات نبود. بنابراین، برای ملت عزیز خویش مشوره داد تا در عوض دستار از کلاه ساده و آنهم ساخت وطن استفاده نمایند. (که بعداً مشکل ساز شد)

شاه در این زمان، با سنجش منطقی که بعمل آورده بود، استفاده از کلاه " قره قُل " در داخل کشور را جواز نمیدانست، زیرا آرزو داشت با اصلاح نسل گوسفند قره قُل بهره برداری های فنی و بدون ضایعات ازان، صادرات آنرا بخارج مملکت به منظور فروش و جلب اسعار خارجی، کانال معقول اقتصادی دهد. وی محاسبه کرده بود که اگر ملیونها پوست قره قُل بعوض استعمال در داخل وطن، به کشور های خارج صادر شود، ملیونها دالر را بسوی مملکت سرازیر کرده موجب شگوفایی وضع اقتصادی مردم خواهد شد.

اعلیحضرت حتی در قسمت ترک پیرهن و تنبان و استفاده از پتلون در جریان امور اجتماعی و اقتصادی و درساحه ی کار و فعالیت های روز مره، بویژه، در کار گاه ها و فابریکه ها نظرات بهیخواهانه داشت. ایشان علاوه از آنکه پوشیدن پیرهن و تنبان را که مقدار چندین متر تکه را برای یکنفر ایجاب میکرد، چون معمولاً گشاده و فراخ هم میبود، آنرا موجب تنبلی و درد سر در مواقع کار و عقب ماشین آلات میدانست. بنابراین، همیشه به مردم توصیه میکرد تا از پتلون یا " برزو " با یک پیرهن و کلاه استفاده نمایند. البته این نظرات، باآنکه مفید و ضروری بودند، از سوی دشمنان ترقی و پیشرفت سؤتعبیر گردید و درد سر هایی را ایجاد نمود. شاه جوان از رواج های کهنه و مصارف گزاف در مراسم جشن های عروسی، ختنه سوری، عزاداری و امثالهم که در واقع، حاصل و نمونه ی شرایط زنده گی فنودال- قبیله یی در کشور بود، رنج برده و حاکمیت همچو رسم و رواج ها در مرکز و اطراف مملکت را هم موجب ورشکسته گی های مالی و اقتصادی افراد و خانواده ها میدانست و هم آنرا بمثابه عیب دردناک در پیکر اجتماع بحساب می آورد، لهذا، با تدوین قوانین، با تبلیغات و سیع و همه جانبه حتا با وارد کردن فشار بالای بزرگان خانواده ها، در این زمینه گام هایی برداشت، هر چند محو کلی آن در تحت شرایط اجتماعی آن روزگار آنهم از راه صرفاً تبلیغ و تهدید امکان پذیر نبود. اعلیحضرت امان الله خان حتا بخاطر جلوگیری از ظلم و تعدی بر حیوانات، قانون وضع نمود. مثلاً، نظریه حکم قانون، نباید کسی مرغ زنده را در بازار و دکان و جا های دیگر از پا آویزان کند، نباید حیوانات را جنگ انداخت، نباید حیوان چهار پا را لت و کوب کرده به زیر بارسنگین قرار داد و امثالهم. « (۱)

(ادامه دارد)

یادداشت ها و مأخذ

1. پامیر، پیکار (۲۰۱۲)، ظهور و سقوط اعلیحضرت امان الله خان. چاپ دوم، بنگاه انتشارات میوند، کابل، ص ۱۱۳.

د پانیو شمیره: له 7 تر 7

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینگه کړئ maqalat@afghan-german.de

یادونه: دلیکنی د لیکنیزې بڼې پازوالی د لیکوال په غاړه ده، هیله من یو خپله لیکنه له رالیولو مخکې په څیر و لولئ